
**MUHASEBE VE VERGİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN, BÖLÜME VE
MESLEĞE İLİŞKİN BAKIŞ AÇILARI VE MESLEKİ BEKLENTİLERİ
ÜZERİNDEKİ STAJIN ETKİSİ: KSÜ, BEÜ VE ADYÜ ÖRNEĞİ¹**

Nurettin KOCA

Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Afşin Meslek Yüksekokulu
ORCID: 0000-0002-3309-9428

Nazan GÜNGÖR KARYAĞDI

Öğr. Gör., Bitlis Eren Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu
ORCID: 0000-0003-3938-4147

Yusuf AKPINAR

Arş. Gör., Adıyaman Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi
ORCID: 0000-0003-1613-265X

Öz

Bu çalışma, Muhasebe ve Vergi Bölümünde okuyan öğrencilerin bölüm ve mesleğe ilişkin bakış açılarına, mesleki beklentilerine olan stajın etkisini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Çalışma; Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Bitlis Eren Üniversitesi ve Adıyaman Üniversitesi meslek yüksekokullarında Muhasebe ve Vergi Bölümünde eğitim alan 415 öğrenciye uygulanmıştır. Anket yöntemi ile elde edilen verilerin analizi SPSS 25.0 istatistik paket programı ile yapılmıştır. Analiz sonuçlarına bakıldığında stajın, öğrencilerin bölüm ve mesleğe bakış açısında ve mesleki beklentileri üzerinde anlamlı düşük bir etkisinin olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Muhasebe Eğitimi, Staj.

¹ Bu çalışma 26-28 Ekim 2017 tarihleri arasında Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi'nin ev sahipliğinde düzenlenen 3. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunulan sözlü bildirinin genişletilmiş tam metnidir.

**THE EFFECT OF INTERNSHIP ON THE VOCATIONAL EXPECTATIONS
AND THE VIEWPOINTS ABOUT THE DEPARTMENT AND THE
PROFESSION OF THE ACCOUNTING AND TAX DEPARTMENT
STUDENTS:
THE CASE OF KSU, BEU AND ADYU**

Abstract

The aim of this study is to determine the effect of internship on the vocational expectations and the viewpoints about the department and the profession of the accounting and tax department students. In the study, survey was applied to a total of 415 students studying at the department of accounting and taxation in different vocational higher education institutions affiliated with Kahramanmaraş Sütçü İmam University, Bitlis Eren University and Adıyaman University. The data obtained from the survey were analyzed using SPSS 25.0 statistical software. The findings of the study demonstrate that internship has a low significant effect on students' views on the department and occupational expectations.

Keywords: Education, Accounting Education, Internship.

1. GİRİŞ

Günümüzde gelişen ve gelişmekte olan birçok ülkede işletmelerin yaşadığı belli sorunların başında, vasıflı ara eleman ihtiyacını karşılayamamak gelmektedir. Faaliyet konusu hizmet ya da sanayi olan birçok işletme daha verimli çalışmak, sürekliliğini idame ettirebilmek, az maliyetlerle daha yüksek kâr elde edebilmek, müşteri odaklı çalışıp müşterilerinin beklentilerine daha iyi bir şekilde cevap vermek için bünyelerinde vasıflı ara elemanı istihdam etmeye ihtiyaç duymaktadırlar. İşletmenin fonksiyonları düşünüldüğünde şüphesiz ki ihtiyaç duyulan meslek elemanlarının en önemlilerinin arasında muhasebe meslek elemanı yer almaktadır. İşletmelerin ihtiyacı olan muhasebe alanında eğitim almış, aldığı eğitimi tamamlayarak nitelik kazanmış personelleri meslek yüksekokulları yetiştirmektedir.

Meslek yüksekokullarında dört dönemlik eğitim süreci öğrencilere muhasebenin varlığı, tanımı, nitelikleri ve işleyişi gibi birçok önemli konuda destek olmaktadır. Ayrıca müfredatta yer alan endüstriye dayalı staj eğitimi de mesleği tanıma, meslek ile ilgili karşılaşılabilecek sorunları ortaya koyma ve mesleğe ilişkin birçok konuda öğrencilere yardımcı olmaktadır. Ancak verilen eğitimlerin öğrenciler tarafından ne kadar önemsenerek alındığı, öğrencilerin muhasebe mesleğine bakış açılarının hangi düzeyde olduğu ve eğitimlerini bitirdikten sonra muhasebe mesleğini icra edip etmeyecekleri tartışma konusu olmaktadır. Bu nedenle yapmış olduğumuz çalışmada; öğrencilerin muhasebe alanını ve mesleğini tercih ederken ki izlenimleri, seçimleri üzerindeki faktörler ve bu faktörlerden hangilerini dikkate aldıkları, ileride yaşayacakları sorunlara hazır olup olmadıkları, meslek ile ilgili beklentileri gibi konuları ortaya koymak amaç edinilmiştir.

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Adıyaman Üniversitesi ve Bitlis Eren Üniversitesi Meslek Yüksekokullarındaki Muhasebe ve Vergi Uygulamaları bölümü 1.sınıf ve staj yapan 2.sınıf öğrencileri örnek kütle olarak seçilmiş ve çalışma bu doğrultuda yapılmıştır. Almış oldukları muhasebe eğitimi ışığında muhasebe mesleğine olan bakış açıları değerlendirilmiştir. Söz konusu çalışmamız; muhasebe eğitimi, staj ve stajın önemi, araştırmanın yöntemi, araştırmanın bulguları ve sonuç bölümlerinden oluşmaktadır.

2. MUHASEBE EĞİTİMİ

Eğitim, ülkelerin sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan pozitif yönde gelişmesini sağlayan ve bu olumlu değişimin değerini ölçen unsurlardan birisidir (Göktürk vd., 2013:2). Mesleki eğitim ise, bireylere iş hayatında geçerliliği olan bir meslek için gerekli bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarını kazandırma ve bireyin yeteneklerini, işi bir araç olarak kullanarak çeşitli yönleri ile geliştirme sürecidir (Kaya; 2014:349). Mesleki eğitimde esas olan, bireye mesleğin gerektirdiği bilgi ve beceriyi kazandırmak aynı zamanda o meslekle ilgili olarak zihinsel, duygusal, sosyal ve ekonomik yönlerden de gelişimini sağlamaktır (Karaağaçlı, 2002:113).

Muhasebe eğitimi bir mesleki eğitimidir. Muhasebe eğitiminden beklenen, bireye edindiği meslek için gerekli olan bilgi ve becerinin kazandırılmasının yanı sıra kendisine yüklenen bilgiyi kullanabilme becerisinin geliştirilmesidir (Zaif ve Ayanoğlu, 2007:117; Kaya ve Daştan 2004:201-215). Muhasebe eğitimi, öğrencinin işletme kararlarına yönelik yararlı bilgilerin saptanması, toplanması,

işlenmesi, gerçekliğinin denetlenmesi, denetlenen bilgilerin raporlanması ve bu bilgilerin karar vermedeki geçerliği ve kullanımı konusunda öğrencilerin bilgi ve yetenekleri doğrultusunda yönlendirilmesi ve yetiştirilmesidir (Gökçen, 2007:43). Öğrencilere mesleki anlamda kalifiye olabilmeleri için verilecek muhasebe eğitimi; öğrenciyi işe hazırlama ve işi bir amaç olarak kullanmak sureti ile yeteneklerini çok yönlü geliştirmelerini sağlayacak bir süreç olarak kullanılmalıdır (Göktürk vd. 2013:2). Bu sebeple muhasebe eğitiminin istenilen seviyede olabilmesi için hem öğretim hem de öğrenim sürecinin başarılı bir şekilde gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu süreçlerde, öğrenme çıktısını gösteren olguların kullanımı ve bireyin edindiği bilgileri kullanabilme yeteneğinin de işlenmesi sağlandığında, etkin bir muhasebe eğitiminden ancak söz edilebilir (Zaif ve Karapınar, 2002:111).

Muhasebe eğitiminde kazandırılması düşünülen bilgi ve beceri ders programları aracılığıyla sağlanabilir. Bu eğitim çerçevesinde oluşturulan ders programlarında, genel eğitim derslerinden olan Türk dili, İngilizce, matematik, müzik, hukuk gibi derslerin de yeteri kadar programda yer alması önemlidir. Böylelikle muhasebe ile ilgili ders birimlerinden ziyade insanı hayata hazırlayacak derslerin de programda varlığı sağlanmış olacaktır. Bu sayede bu eğitim sisteminden geçen öğrencilerin sadece bilgi alan bir birey olmalarının önüne geçilebilecektir (Zaif ve Ayanoglu, 2007:117). Bu şekilde düşünüldüğü takdirde muhasebe eğitimi alan öğrenciler işletmelerin beklentilerine cevap vermede başarısız olacaktır. İşletmelerin bir bütün olduğu gerçeği yadsınamaz derecede önem arz etmektedir. Bu yüzden muhasebeyi işletmeden bağımsız olarak düşünmek yanlış bir davranış olacaktır. Muhasebe bilgi sistemi, işletmenin içinde bulunduğu çevredeki değişimlerden etkilenen ve kendini sürekli güncelleyen bir sistemdir. Bu sistem içerisinde yalnızca muhasebe bilgisi yeterli olmayacaktır. Ayrıca muhasebe elemanının iktisat, maliye, hukuk, işletmecilik gibi bilgilere de sahip olması gerekir. Bu nedenle muhasebe eğitiminin amacı muhasebe bilgisinin kazandırılmasının yanı sıra, bu bilgileri yorumlama, analiz etme ve karar almada kullanmasına yardımcı olacak diğer disiplinlerden de faydalanmak olmalıdır (Demir, 2015:77).

İhtiyacı karşılayan bir muhasebe eğitim programının hazırlanması için öğrencinin bilgi elde etme ve kullanma, iletişimde ve karar verme sürecinde aktif olma, muhasebe ve denetimde kalite anlayışına sahip olma ve lider olma gibi özellikleri dikkate alınmalıdır (Deppe & Clark, 1991:260). Ders programlarında yer alacak muhasebe derslerinde ise, muhasebe temel kavram ve ilkelerinin öğrencilere kazandırılmasının yanında muhasebe bilgi sisteminde oluşturulan finansal bilgileri analiz edebilen, karar almada bu bilgileri kullanabilen öğrencilerin yetiştirilmesi hedeflenmelidir (Zaif ve Ayanoglu, 2007:118).

Güçlü yapıya sahip olan bir mesleki eğitim, meslekle ilgili bütün teknik beceriler ve meslek ahlakının da öğrencilere kazandırılması halinde mümkün olacaktır. Bunun doğal sonucu olarak üniversitelerimiz, kaliteli eğitim vermek amacıyla programlarını gereksinimlere uygun ve işlevsel hale getirmek zorunda kalacaktır. Bu durum, meslek alanında daha başarılı bireyler yetiştirmeye olanak sağlayacaktır. Kaliteli bir eğitim, öğretim elemanları, ders programları ve öğrenci kalitesinin aynı hedef doğrultusunda bütünleştirilmesini gerektirir. Eğitimi alan öğrencilere uygulanacak ders programları ve ders içeriklerinin belirlenmesi

aşamasında, muhasebe eğitiminin hedeflerinin yanı sıra öğrenilen bütün bilgilerin öğrenciler tarafından uygulanabilirliğinin sağlanmasına mutlaka önem verilmelidir. Aksi takdirde öğrenciler için, amaç edinilen kalıcı öğrenme işlemi gerçekleşemez (Kaya, 2019:483; Zaif ve Ayanoğlu, 2007:118). Bu yüzden ülkemizde, staj programları geliştirilmeli ve öğrenciler bu programlardan en etkin şekilde yararlandırılmalıdır.

3. STAJ VE STAJIN ÖNEMİ

Muhasebe programlarının öncelikli amacı, öğrencilerin kendi başlarına öğrenebilmelerini sağlamaktır. Burada önemli olan öğrencileri sadece profesyonel sınavlara hazırlamak veya Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) gibi diğer sınavlara yönlendirmek yerine, öğrencileri kişisel gelişim ve stratejik düşünceyle ömür boyu öğrenmeye teşvik etmektir. Dolayısıyla, muhasebe programları, muhasebe bilgisine tek başına odaklanmamalıdır. Öğrencileri ezberlemeye değil, analitik düşünmeye odaklamalı, temel iletişim becerilerini genişleten ve güçlendiren öğretim yöntemleri kullanarak öğrencileri pasif bilgi alıcı olmaktan çok bu bilgileri aktif bir konumda kullanan olmaya yönlendirmelidir (AECC, 1990).

Bu becerileri elde etmek için en önemli adımlardan bir tanesi de staj faaliyetidir. Staj, kuramsal meslek bilgisine sahip bireylerin, aldıkları akademik bilgileri gerçek yaşamda kullanma ve deneme, diğer bir deyişle, edindiği bilgileri yaparak-yaşayarak davranışa dönüştürme deneyimi biçiminde tanımlanabilir (Çetin, 2005:154). Staj faaliyeti, teorik ve uygulamalı dersler dışında, öğrencilerin, öğretim programlarıyla kazandırılması öngörülen mesleki bilgi, beceri, tutum ve davranışlarını geliştirmeleri, sektörü tanımaları, iş hayatına uyumları, gerçek üretim ve hizmet ortamında yetişmelerini sağlar. Bunlarla birlikte staj, öğrencilerin staj sırasında yakından denetlendiği "denetlenen iş deneyimleri" olarak da kabul edilir (Muhamad vd., 2009:50).

Staj, öğrenciye bilgileri davranışa dönüştürmenin yanında, iş yaşamına ilişkin sorunları tanıma, onlarla başa çıkma, iş arkadaşları ve üstleri ile iyi iletişim kurabilme, mesleği tanıma ve ilgili tarafların neler beklediklerini gözleme ve onlarla nasıl sağlıklı iletişim kurulacağına ilişkin çok değerli bilgiler kazandırır. Birey kendini daha donanımlı hisseder ve kişinin öz güveni gelişir. Sektöre ait yenilikleri tanıma yanında, mezuniyet sonrası için önemli bir referans elde etmiş olur (Çetin, 2005:154).

Stajların geçmişi, binlerce yıl öncesi, çıraklık sistemine kadar uzanmaktadır (Coco, 2000:41). Bununla birlikte 1906'da Cincinnati Üniversitesindeki Üniversite-Sanayi iş birliği programı en eski uygulamalı eğitim programlarından biridir. Bu uygulamalı iş birliği programları çeşitli nedenlerle başarıya ulaşamamış ve yerini staj programlarına bırakmaya başlamıştır. Daha geniş bir amaçla tasarlanmış hem öğrencilere hem de işverenlere daha faydalı olmayı planlayan staj programları ikinci dünya savaşından sonra daha hızla çoğalmaya başlamıştır (Thompson, 2011:54). Ülkemizde staj çalışmaları MEB-YÖK Meslek Yüksekokulları Program Geliştirme Projesi kapsamında geliştirilen ve Meslek Yüksekokulları öğretim programlarının vazgeçilmez unsurlarından biridir (Karacan ve Karacan, 2004:169). Günümüzde muhasebe bilgi sisteminden beklentiler çoğalmış, muhasebe meslek mensuplarının sadece bilgi üreten değil,

bilgiyi kullanan ve yöneten kişiler olması beklenir hale gelmiştir (Altınay, 2016: 2145). Buna karşın muhasebe programlarında entelektüel düşünce ve kişisel beceri gelişiminin yerine teorik bilgiye daha fazla önem verilmesi birçok öğrencinin, başarılı meslek mensubu olmak için gerekli olan bilgi ve becerileri alamadan mezun olmasına neden olmaktadır (Hatunoğlu ve Kılı, 2014:232).

Bu nedenle yeni işe başlayan muhasebe elemanlarının çoğu, beklentilerin çok altındadır. Çünkü pratik deneyimleri ve iletişim becerileri yetersiz olabilmektedir (Beard, 1998:507). Muhasebe meslek mensuplarının kendisinden bilgi isteyenlere bu bilgileri etkin bir şekilde aktarabilmesi, yeterli bilgi birikimi ile yazılı ve sözlü iletişim kurabilme yeteneğine bağlıdır (Hatunoğlu, 2006:174). Bu becerileri kazanabilmek için öğrencilerin stajlarını özverili bir şekilde yapmaları gerekmektedir. Profesyonel anlamda da Uluslararası Muhasebe Eğitimi Standartları Kurulu (IAESB) yayınlamış olduğu Uluslararası eğitim standartları (IES)'nda bu konuyu vurgulamış ve IES-5'de stajın gerekliliğini vurgulamış ve bir meslek mensubunun yeterlilik sınavından önce 3 yıl süreyle staj yapmasını zorunlu tutmuştur. Ayrıca IES-3'de de meslek mensuplarının sahip olması gereken mesleki beceriler: Entelektüel beceriler, teknik ve işlevsel beceriler, kişisel beceriler, kişilerarası ve iletişim becerileri, örgütsel ve iş yönetimi becerileri olarak sıralanmıştır. Bu becerilerin elde edilebilmesinde staj uygulaması çok önemli bir yer tutar.

Bu yönüyle öğrenme sürecinde önemli bir yere sahip olan staj uygulamasının ilgili tarafları olan; staj yapılan iş yerine, eğitim kurumuna ve öğrenciye birçok faydası vardır. Staj süresince öğrenciyi eğiten işyerlerinin elde ettiği faydalara baktığımızda stajyer, işverene geçici yardım imkânı sağlar ve özellikle tatil ihtiyacının yerine getirilmesinde personele katkı sunar. Bunun yanında işveren, potansiyel bir çalışanı gelecekteki istihdam konusunda kesin bir taahhütte bulunmadan belirli bir süre içinde değerlendirebilir. Sadece mülakatla işe almak yerine, tutum ve teknik yeterliliği çok daha etkili bir şekilde değerlendirdikten sonra karar verebilirler ve bu durum iş yeri için daha az maliyetli olabilir (Beck ve Halim, 2008:152). Ayrıca, stajyer istihdam eden bir firma stajyerler aracılığıyla üniversitelerde tanıtım yaparak, personel aday havuzunu genişletebilir (Thompson, 2011:56). Bu faydaların sağlanabilmesi için de firmalarda genel iş tatmini gerekliliklerinin sağlanması gerekmektedir. Stajyerler ile kalıcı çalışanlar arasında farklılıklar olmasına rağmen, stajyerlerin memnuniyetini artırmanın yollarını bulmak işyerinde kalıcı işçi memnuniyetini de artıracak ve stajyerler işyerine çok daha faydalı olacaktır (Dabate vd., 2009:528). Fakat bu faydaların yanı sıra deneyimsiz stajyerlerin yapabilecekleri hatalardan dolayı işyerleri bazı maliyetlere katlanmak zorunda kalabilir.

Staj programının Yüksekokul için avantajlarını düşündüğümüzde birincil avantaj, öğrencilerin eğitimine yaptığı katkıdır. Staj programına dahil olan öğrenciler, üniversitenin sunduğu dersleri ve bu derslerde öğretilen materyali iş dünyasına uygunluğu ve uygulanabilirliği veya iş dünyasında öğrendiği tekniklerin üniversiteye uygulanabilirliği üzerine değerlendirmelerde bulunabilir. Bu bağlamda öğretim elemanları da daha sonra müfredatlarını stajyerlerin kazandıkları pratik deneyimlerden hareketle zenginleştirebilirler. Staj programları üniversiteler ve firmalar arasındaki ilişkiyi büyük ölçüde geliştirerek öğretim görevlisine araştırma desteği sağlar. Bu durum danışman öğretim

görevlisine erişim ve denetim için özellikle üniversite-sanayi iş birliği açısından çeşitli fırsatlar sunmaktadır (Coco, 2000:41). Ayrıca, staj deneyimine sahip olan öğrencilerin dersi denetlemede staj deneyimine sahip olmayanlardan daha iyi performans gösterdiğine dair veriler olduğunu düşündüğümüzde bu durumun derslerin işlenmesi ve zenginleştirilmesinde önemli bir yer tutacağı ve öğretim elemanlarının mesleki tatminine yardımcı olacağı düşünülebilir (Beck ve Halim, 2008:152).

Staj programları öğrencilere pek çok avantaj sağlamaktadır. Bu avantajlar arasında işi yerinde görme, meslekleri hakkında daha detaylı bilgi edinme, öğrendikleri teorik bilgileri uygulama, kendilerinde akademik olarak geliştirmeleri gereken yönleri görme ve mesleki alanda belirli bir çevre edinme sayılabilir. Böylece kariyer hedeflerini belirlerken daha doğru kararlar verebilirler. Öğrenciler meslek hayatlarına başladıklarında adaptasyon zorluğu çekmeyecek ve özgüveni yüksek bir şekilde çalışacaktır. Verimli bir staj programı tamamlayan öğrencilerin iş hayatında daha başarılı olacağına kesin gözüyle bakılabilir. Çünkü staj süresince öğrenciler, iş hayatının gerektirdiği, gelişmeleri takip etme, yeniliklere açık olma, takım çalışmasına yatkın olmak gibi yetenekleri kazanmaya başlamış olacaktır (Tektaş vd., 2016:311). Bunun yanında staj sürecinde öğrencilerin, gelecekteki iş hayatları için 'nasıl öğrenileceğini öğrenme' anlayışını elde etme olasılıkları daha yüksektir. Bu tecrübeli yöntemlerin, öğrencinin motivasyonunu artırdığı, başarı ve öz yeterlik kazanmalarına yol açtığı ve gelecekteki kariyer gelişimi için daha büyük bir sorumluluk duygusunu verdiği görülmektedir. Staj yapmış olan öğrenciler mezuniyet öncesi staj deneyimi olmayan öğrencilerden daha çok iş teklifi almaktadırlar. Stajyerler ayrıca, belirli bir iş teklifini kabul etme taahhüdünde bulunmadan önce kendileri için işin ve işyerinin uygun olup olmadığını deneme fırsatına sahiptir (Beck ve Halim, 2008:152).

Genel olarak baktığımızda stajın tüm taraflara faydasının olduğu görülmektedir. Staj uygulamasının Öğrenci-Okul-İşyeri bağlamında oluşturduğu sinerji ile taraflar birbirlerine önemli katkılar sağlamaktadır (Coco, 2000:41). Staj uygulamasında asıl fayda öğrencinin, karşılaştığı bu deneyimin farkına vardığını gösteren bir tutum sergilemesiyle elde edilmiş sayılır (AIA ve AAA, 1955:210).

4. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Literatür araştırmasında; muhasebe eğitimi alan öğrencilerin muhasebe mesleğine ve muhasebe eğitimine bakış açılarını, mesleki beklentilerini, stajın kariyer seçimlerine etkilerini tespit etmeye yönelik çalışmalara rastlanılmıştır. Ancak, stajın mesleğe bakış açısı ve mesleki beklentiler üzerine etkisini tespit etmeye yönelik bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu çalışma bu yönüyle farklılık oluşturmaktadır. Literatür incelenmesi sonucu tespit edilen bazı çalışmalar aşağıda verilmiştir.

Albez ve Bilici (2012) tarafından yapılan çalışmada “ön lisans düzeyinde muhasebe eğitimi alan öğrencilerin muhasebe mesleğine bakış açılarını tespit etmek” amaçlanmıştır. Araştırma Atatürk Üniversitesi Meslek Yüksekokullarında okuyan 481 öğrenciye anket uygulanarak yapılmıştır. Araştırma sonucunda; öğrencilerin %66'sı meslek elemanı olmak istediği, %60'ünün ise lisans tamamladıktan sonra meslek elemanı olmak istediklerini belirtmişlerdir.

Kandemir vd., (2016) “muhasabe dersi alan öğrencilerin muhasabe eğitimine bakış açılarını incelemek” amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Araştırmada Afyon Kocatepe Üniversitesi Meslek Yüksekokulunda okuyan 272 öğrenciye anket uygulanmıştır. Yapılan t testi ve tek yönlü varyans analizi sonucunda, öğrencilerin muhasabeye bakış açılarının %52’sinin olumlu, %24’ünün kararsız ve %24’ünün olumsuz olduğu tespit edilmiştir.

Yürekli (2017) “muhasabe ve vergi uygulamaları bölümünde eğitim alan öğrencilerin meslekte beklentilerinin cinsiyet, sınıf, bölümü isteme durumu gibi değişkenlere göre fark oluşturup oluşturmadığının tespit edilmesi” amacıyla Pamukkale Üniversitesi Horaz Meslek Yüksekokulunda bir çalışma yapmıştır. 248 öğrenciye anket uygulanarak toplanan verilerin analizi için t testi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda, kadınların beklenti puanlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu, sınıf değişkenine göre farklılık oluşturmadığı, bölümü isteme durumunda farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Erduru vd., (2017) tarafından yapılan çalışmada muhasabe eğitimi alan öğrencilerin muhasabe mesleğiyle ilgili genel düşünceleri, mesleğe bakış açıları, bakış açılarının demografik özelliklere göre fark oluşturup oluşturmadığının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada anket yöntemi kullanılmıştır. Öner Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulunda Muhasebe ve Vergi Bölümünde eğitim alan 157 öğrenciye uygulanan anketin analizinde SPSS istatistik programı kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, öğrencilerin muhasabe mesleğine ilişkin bakış açıları cinsiyete göre anlamlı bir farkın olmadığı; öğrenim durumu, yaş ve mezun olunan lise açısından bazı önermelerde ise anlamlı bir farklılık olduğunu tespit etmişlerdir.

Akay ve Şittak (2019) Trakya bölgesinde (Kırklareli – Edirne – Tekirdağ) turizm eğitimi alan ön lisans ve lisans öğrencilerinin staj deneyimlerinin kariyer seçimlerine etkilerini, öğrencilerin sektöre yönelik algılarını sektörde kariyer yapma eğilimlerini ve staj motivasyonlarını tespit etmek amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Araştırmada anket tekniği kullanılmıştır. Anket turizm eğitimi gören ve en az bir kere staj yapmış 215 lisans ve ön lisans öğrencilerine uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, staj motivasyonu, iş ortamı, eğitim ve sektöre uyum değişkenlerinin kariyer secimi üzerindeki ilişkisi anlamlı olduğu saptanmıştır.

5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmanın bu bölümü; araştırmanın amacı, araştırmanın kapsamı araştırmanın yöntemi ve elde edilen bulguların analizi alt başlıklarından oluşmaktadır.

5.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, Meslek Yüksek Okulları Muhasebe ve Vergi bölümünde okuyan 1.sınıf ve stajını yapan 2.sınıf öğrencilerinin bölüm ve mesleğe ilişkin bakış açılarının ve meslekteki beklentilerinin, stajını yapan ve yapmayan öğrenciler dikkate alınarak, değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

5.2. Araştırmanın Kapsamı

Çalışma Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Bitlis Eren Üniversitesi ve Adıyaman Üniversitesi'nde okuyan Muhasebe ve Vergi bölümü öğrencilerine uygulanmıştır.

5.3. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada veri toplama yöntemi olarak anket tekniği kullanılmıştır. Anketimiz; Demografik Özellikler, Bölüm ve Meslek, Mesleki Beklentiler ve staj ile ilgili sorulardan oluşmaktadır. Anket Dinç (2008), Çakır vd. (2014), Atmaca ve Coşgun (2014), Demir (2015), Akın ve Onat (2015)'in çalışmalarından yararlanılarak geliştirilmiştir. Yapılan anket çalışmasında ancak 415 öğrenciye anket uygulanabilmiştir. Anket uygulanan öğrencilerin üniversitelere göre dağılımı şöyledir:

Tablo 1. Katılımcı Üniversitelere Göre Dağılımı (n=415)

Üniversite Adı	Öğrenci sayısı
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	93
Bitlis Eren Üniversitesi	141
Adıyaman Üniversitesi	181

Elde edilen verilerin analizi için SPSS 25.0 istatistik paket programı kullanılmıştır.

5.4. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın amacı doğrultusunda dokuz hipotez oluşturulmuştur. Bu hipotezler aşağıda belirtildiği gibidir:

H₁: Staj öğrencinin bölüm ve mesleğe ilişkin bakış açılarını etkilemektedir.

H₂: Staj öğrencinin mesleki beklentilerine yönelik düşüncelerini etkilemektedir.

H₃: Öğrencilerin staj yapma durumu ile bölüm ve mesleğe yönelik bakış açıları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H₄: Öğrencilerin staj yapma durumu ile bölüm ve mesleğe yönelik bakış açıları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H₅: Cinsiyet ile bölüm ve mesleğe bakış açıları arasında anlamlı farklılık vardır.

H₆: Cinsiyet ile mesleki beklentilere bakış açıları arasında anlamlı farklılık vardır.

H₇: Öğrencilerin staj yapma durumu ile mezuniyet sonrası meslek elemanı olarak çalışıp çalışmama düşüncesi arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H₈: Öğrencilerin cinsiyetleri ile mezuniyet sonrası meslek elemanı olarak çalışıp çalışmama düşüncesi arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H₉: Öğrencilerin staj yaptıkları yere göre mesleki beklentiler arasında anlamlı bir farklılık vardır.

6. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences for Windows) 25.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistiklerden olan frekans, yüzde, ortalama ve standart sapma değerleri kullanılmıştır. Normal dağılıma uygunluk Q-Q Plot çizimi ile incelendi (Chan, 2003:280-285). Ayrıca, kullanılan verilerin normal dağılım göstermesi çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 3 arasında olmasına bağlıdır (Shao,

2002:193-200). Bölüm ve mesleğe bakış açısı, mesleki beklentiler, staj puanlarının normal dağılım gösterdiği basıklık ve çarpıklık değerleri kontrol edilerek tespit edilmiş basıklık değerleri arasında olduğu için istatistik değerlendirmelerinde parametrik testler kullanılmıştır.

Nicel değişkenlerimizin iki ilişkisiz örneklemden elde edilen puanların birbirinden anlamlı bir şekilde farklılık gösterip göstermediğini test etmek için bağımsız örneklem t testi ve ilişkisiz ikiden çok örneklem ortalamasının birbirinden anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testleri uygulanmıştır. Bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisini test etmek için basit doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Araştırmada p değerleri 0.05'in altında olan değerler anlamlı kabul edilmiştir. Elde edilen puanların güvenilirliğini test etmek amacıyla "Güvenilirlik Analizi" yapılmıştır. Puanların güvenilirliğine ilişkin α değerleri, bölüm ve mesleğe bakış açısı 0.714, mesleki beklentiler 0.902, staj 0.604 olarak bulunmuştur. Bazı araştırmacılar Alfa (α) değerinin 0,60 ile 0,80 arasında olması durumunda güvenilir olduğunu ifade etmektedir (Kalaycı vd., 2005: 405; Coşkun vd., 2017:133). Bu bağlamda bulunan değerlerin güvenilir olduğu söylenebilir.

6.1. Frekans Analiz Sonuçları

Araştırmaya katılan öğrenci özelliklerinin dağılımı Tablo 2'de ayrıntılı bir şekilde yer almıştır.

Tablo 2. Katılımcı Özelliklerinin Dağılımı (n=415)

Özellikler		n	%
Cinsiyet	Erkek	186	44.8
	Kadın	229	55.2
Yaş (n=390) *	16-20	130	33.3
	21-25	246	63.1
	26-30	11	2.8
	30 ve üstü	3	0.8
Mezun Olduğu Lise (n=408) *	Ticaret meslek lisesi	59	14.5
	Genel (Anadolu) lise	104	25.5
	Mesleki teknik lise	62	15.1
	Çok programlı lise	31	7.6
	İmam hatip lisesi	30	7.4
	Diğer	122	29.9
Lisede mezun olduğu alan (n=414) *	Sözel	75	18.1
	Sayısal	51	12.3
	Eşit ağırlık	211	51.0
	Muhasebe/Finans	54	13.0
	Diğer	23	5.6
Ailenin ikamet yeri (n=413) *	İl	162	39.2
	İlçe	149	36.1
	Kasaba	8	1.9
	Köy	94	22.8
Ailede muhasebe mesleğini icra eden kişi/kişiler olma durumu (n=403) *	Evet	87	21.6
	Hayır	316	78.4
Bölümü tercih etme nedeni (n=412) *	Çevresel etkiler	58	14.1

	ÖSYM yerleştirmesi	161	39.1
	Meslek sahibi olmak	135	32.7
	Mesleğe olan özel ilgim	58	14.1
Eğitimi tamamladığınızda meslek elemanı olarak çalışmayı düşünme durumu (n=411) *	Evet	263	64.0
	Hayır	41	10.0
	Kararsızım	107	26.0
Sınıf	1.sınıf	186	44.8
	2.sınıf	229	55.2
Staj yapma durumu	Evet	228	54.9
	Hayır	187	45.1
Staj yapılan yer (n=224) *	SMMM	122	54.5
	Şirket muhasebe departmanı	35	15.6
	Kamu kurumları	36	16.1
	Diğer	31	13.8
Bölümünüzle ilgili en uygun staj yeri (n=375) *	YMM	27	7.2
	SMMM	175	46.7
	Şirket muhasebe departmanı	120	32.0
	Kamu kurumları	39	10.4
	Banka	14	3.7

*n<415

Anketimize yanıt veren öğrencilerin (229) %55,2'si kadın, (186) %44,8'i erkektir. Öğrencilerin (130) %33,3'ünün 16-20 yaş, (246) %63,1'inin 21-25 yaş, (11) %2,8'inin 26-30 yaş, (3) %0,8'inin 30 ve üstü yaş aralığında olduğu, (59) %14,5'inin Ticaret Meslek Lisesi, (104) %25,5'inin Anadolu Lisesi, (62) %15,1'inin Mesleki Teknik Lise, (31) %7,6'sının Çok Programlı Lise, (30) %7,4'ünün İmam Hatip Lisesi, (122) %29,9'unun ise diğer liselerden mezun olduğu görülmektedir. Öğrencilerin (75) %18,1'inin sözel, (51) %12,3'ünün sayısal, (211) %51,0'inin eşit ağırlık, (54) %13'ünün muhasebe/finans alanında mezun olduğu, %64,0'ünün meslek elemanı olarak çalışmayı düşündüğü, (229) %55,2'sinin 2.sınıfta, (186) %44,8'inin 1. sınıfta olduğu, (228) %54,9'unun staj yaptığı, (187) %45,1'inin staj yapmadığı, (122) %54,5'inin SMMM'de, (35) %15,6'sının şirket muhasebe departmanında, (36) %16,1'inin kamu kurumlarında, (31) %13,8'inin diğer yerlerde staj yaptığı, (175) %46,7'sinin en uygun staj yeri olarak SMMM'yi gördüğü tespit edilmiştir.

6.2. Hipotezlerin Analiz Sonuçları

Stajın bölüm ve mesleğe ilişkin bakış açıları ve mesleki beklentiler üzerine etkisini tespit etmek amacıyla doğrusal regresyon analizi yapılmıştır ve analiz sonuçlarına Tablo 3'te yer verilmiştir.

H₁: Staj öğrencinin bölüm ve mesleğe ilişkin bakış açılarını etkilemektedir.

H₂: Staj öğrencinin mesleki beklentilerine yönelik düşüncelerini etkilemektedir.

Tablo 3. Stajın Bölüm ve Mesleğe İlişkin Bakış Açıları ve Mesleki Beklentiler Üzerine Etkisi

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	p	F	Model (p)	Düzenlenmiş R^2
Bölüm ve Mesleğe İlişkin Bakış Açısı	Sabit	2.348	9.216	0.000*	19.982	0.000*	0.077
	Staj	0.348	4.470	0.000*			
Mesleki Beklentiler	Sabit	2.159	6.914	0.000*	26.897	0.000*	0.102
	Staj	0.495	5.186	0.000*			

* $p < 0.05$

Tabloya bakıldığında, stajın bölüm ve mesleğe ilişkin bakış açısını ve (F=19.982; $p < 0.05$) stajın mesleki beklentileri etkilediği (F=26.897; $p < 0.05$) üzerine oluşturulan hipotezlerin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir.

Staja ait Beta katsayısının t değeri ve anlamlılık seviyesine bakıldığında; ($\beta = 0.348$), ($\beta = 0.495$) stajın bölüm ve mesleğe bakış açısı ve mesleki beklentiler üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olduğu görülmektedir ($p < 0.05$). Bu durumda stajdan elde edilen puan artıca, bölüm ve mesleğe ilişkin bakış açısından ve mesleki beklentilerden elde edilecek puanında artacağı söylenebilir. Bölüm ve mesleğe ilişkin bakış açısı üzerindeki değişimin %7,7'sinin staj ile açıklandığı görülmüştür (Düzenlenmiş $R^2 = 0.077$). Mesleki beklentiler üzerindeki değişimin %10,2'sinin staj ile açıklandığı görülmüştür (Düzenlenmiş $R^2 = 0.102$). Bu durumda H_1 ve H_2 kabul edilmiştir. Bölüm ve mesleğe yönelik bakış açısı puan ortalamalarının staj yapma durumuna ve cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığını gösteren t testi analiz sonuçları Tablo 4'de sunulmuştur.

H₃: Öğrencilerin staj yapma durumu ile bölüm ve mesleğe yönelik bakış açılarında anlamlı bir farklılık vardır.

H₅: Cinsiyet ile bölüm ve mesleğe bakış açıları arasında anlamlı farklılık vardır.

Tablo 4. Bölüm ve Mesleğe Yönelik Bakış Açısının Staj Yapma Durumuna ve Cinsiyete Göre Farklılık Gösterme Durumu

	Bölüm ve Mesleğe Yönelik Bakış Açısı				
	n	\bar{X}	SS	t	p
Staj yapma durumu					
Evet	228	3.47	0.62	-1.141	0.254
Hayır	187	3.54	0.58		
Cinsiyet					
Erkek	186	3.53	0.61	0.694	0.488
Kadın	229	3.49	0.60		

Tabloya göre katılımcıların staj yapma durumuna ve cinsiyete göre bölüm ve mesleğe yönelik bakış açısı puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0.05$). Bu durumda H_3 ve H_5 reddedilmiştir.

Mesleki beklenti puan ortalamalarının staj yapma durumu ve cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığını gösteren t testi analiz sonuçları Tablo 5'te sunulmuştur.

H₄: Öğrencilerin staj yapma durumu ile bölüm ve mesleğe yönelik bakış açılarında anlamlı bir farklılık vardır.

H₆: Cinsiyet ile mesleki beklentilere bakış açıları arasında anlamlı farklılık vardır.

Tablo 5. Mesleki Beklentinin Staj Yapma Durumuna ve Cinsiyete Göre Farklılık Gösterme Durumu

	Mesleki Beklentiler				
	n	\bar{x}	SS	t	p
Staj yapma durumu					
Evet	228	3.76	0.77	-1.141	0.254
Hayır	187	3.86	0.68		
Cinsiyet					
Erkek	186	3.88	0.74	1.882	0.061
Kadın	229	3.74	0.72		

Katılımcıların staj yapma durumu ve cinsiyete göre mesleki beklentiler puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0.05$). Tabloda görülen bu sonuçlara göre, H_4 ve H_6 reddedilmiştir.

Öğrencilerin mezuniyet sonrası meslek elemanı olarak çalışıp çalışmama düşüncesinin staj yapma durumu ve cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığını gösteren t testi analiz sonuçları Tablo 6'da sunulmuştur.

H₇: Öğrencilerin staj yapma durumu ile mezuniyet sonrası meslek elemanı olarak çalışıp çalışmama düşüncesi arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H₈: Öğrencilerin cinsiyetleri ile mezuniyet sonrası meslek elemanı olarak çalışıp çalışmama düşüncesi arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 6. Öğrencilerin Mezuniyet Sonrası Meslek Elemanı Olarak Çalışıp Çalışmama Düşüncesinin Staj Yapma ve Cinsiyete Göre Farklılık Gösterme Durumu

	Eğitimi Tamamladıktan Sonra Muhasebe Meslek Elemanı Olarak Çalışmak İstiyorum				
	n	\bar{x}	SS	t	p
Staj yapma durumu					
Evet	228	3.82	1.14	0.665	0.506
Hayır	187	3.74	1.23		
Cinsiyet					
Erkek	186	3.75	1.22	-0.499	0.618
Kadın	229	3.81	1.15		

Bu sonuçlara göre katılımcıların staj yapma durumu ve cinsiyete göre mezuniyet sonrası muhasebe meslek elemanı olarak çalışıp çalışmama düşüncesinin istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0.05$). Bu sonuçlara göre, H_7 ve H_8 reddedilmiştir.

Mesleki beklenti puan ortalamalarının staj yapılan yere göre farklılaşp farklılaşmadığını gösteren F (ANOVA) testi analiz sonuçları Tablo 7’de sunulmuştur.

H₉: Öğrencilerin staj yaptıkları yere göre mesleki beklentiler arasında anlamlı ilişki vardır

Tablo 7. Mesleki Beklentinin Staj Yaptıkları Yere Göre Farklılık Gösterme Durumu

	Mesleki Beklentileri				
	n	\bar{x}	SS	F	p
Staj Yapılan Yer					
SMMM	122	3.79	0.72	0.076	0.973
Şirket muhasebe departmanı	35	3.73	0.74		
Kamu kurumlar	36	3.73	0.94		
Diğer	31	3.77	0.78		

Tabloda verilen sonuçlara göre, katılımcıların staj yapılan yere göre mesleki beklenti puan ortalamasının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0.05$). Bu durumda H_9 reddedilmiştir.

Ayrıca, araştırmaya katılan öğrencilerin bölüm ve mesleğe ilişkin bakış açıları ve mesleki beklentilerinin eğitim aldıkları üniversitelere göre (Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Bitlis Eren Üniversitesi ve Adıyaman Üniversitesi) farklı olup olmadığının tespit edilmesi amacıyla, staj yapma durumu dikkate alınarak, yapılan F (ANOVA) testi sonuçlarına bakıldığında anlamlı bir farklılığın çıkmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

7. SONUÇ

Stajın; bölüm ve mesleğe bakış açısı ile meslekteki beklentiler üzerinde istatistiksel olarak anlamlı fakat düşük bir etkisinin olduğu Tablo 2’de yer alan analiz sonuçlarından anlaşılmaktadır. Etkinin düşük olması stajını etkin bir şekilde yapan öğrenci sayısının az olmasıyla açıklanabilir. Bu durumda, stajın etkin bir şekilde yapılmasıyla, stajda elde edilen puan arttıkça, bölüm ve mesleğe ilişkin bakış açısından ve mesleki beklentilerden elde edilecek puanın da artacağı söylenebilir. Tablo 2’deki verilere göre etki düzeyinin düşük olmasının yukarıda belirtilen nedeni, çalışmada yer alan Tablo 3, 4, 5 ve 6’da gösterilen analiz sonuçlarıyla da eşleşmektedir. Bu tablolarda yer alan analiz sonuçlarında, staj yapan öğrenciler ile stajını yapmayan öğrenciler arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Bu durum farklı üniversitelerde eğitim alan öğrenciler arasından da aynıdır. Bu analiz sonuçlarına göre, stajını yapan öğrencilerden birçoğunun stajlarını yapmış gibi, dosya üzerinde gösterdiği düşünülebilir.

Staj programlarının amacı; öğrencinin daha bilinçli olmasını, hedeflerini netleştirmesini ve bu yönde öğrenciyi öğrenmeye sevk ederek kendisini geliştirmesini, kendine olan özgüvenini arttırmasını, işyeri kültürüne sahip olmasını sağlamaktır. Ancak, öğrenciler stajlarını etkin bir şekilde yaparlarsa, bu kazanımları elde etmiş olacaktır.

Sonuç olarak, stajını yapan öğrenci ile stajını yapmayan öğrenci arasında olumlu bir farkın olmadığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda olumlu bir farkın oluşması için öğrenciye, işyerlerine ve eğitim kurumlarına stajın önemi ve etkisi hakkında bazı önerilerde bulunulabilir. Bunlardan bazıları şunlardır:

Öğrenci özgeçmişinde kendisine ciddi bir referans olacak olan stajın önemi hakkında bilinçlendirilmelidir. Öğrencilerin, İş-Kur İşbaşı Eğitim programlarından yararlanmaları sağlanmalıdır. İşyerlerine, stajın personel havuzunun genişletilmesindeki önemi anlatılmalıdır. Staj süresinin öğrenme sürecinde etkinliğini arttıracak bir süreye çekilmesi sağlanmalı ayrıca staj dönemi ve müfredatlar bu etkinliği arttıracak şekilde güncellenmelidir.

Stajın muhasebe iş takvimine göre daha aktif dönemler de yapılması sağlanmalıdır. Endüstriye dayalı stajın etkili olabilmesi için üniversiteler ile İş-Kur arasında iş birliğine gidilmelidir. Üniversite-İş dünyası iş birliği sağlanmalıdır. Üniversitelerin kendi bünyesindeki Teknokent ve ÜSKİM gibi kuruluşlarda öğrencilere staj imkânı sağlanmalıdır. Ayrıca stajdan beklenen kazanımların elde edilebilmesi için stajın etkin bir şekilde yapılıp yapılmadığının denetimi sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- AIA ve AAA, (American Institute of Accountants and American Accounting Association, Committee on Accounting Personnel and Committee on Faculty Residency and Internship Programs) **“1955. Statement of standards and responsibilities under public accounting internship programs”**, The Accounting Review, Volume:30, Issue:2, pp.206-210.
- AECC, (Accounting Education Change Commission) 1990, Position statement number one: Objectives of education for accountants. <http://www2.aaahq.org/aecc/pdf/position/pos1.pdf> (Erişim Tarihi: 11.08.2017).
- Akay, B. ve Şittak, S. (2019), **“Staj Deneyiminin Kariyer Seçimine Etkisi: Trakya Bölgesi’ndeki Turizm Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma”**, Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, Cilt:11, Sayı:18, ss.757-784.
- Akın, O. ve Onat, O.K. (2015), **“Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler: Demografik Farklılıklar Üzerine Bir Araştırma”**, Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi, Cilt:8, Sayı:15, ss.297-312.
- Altınay A.T. (2016), **“Muhasebe Eğitiminin Geleceğine Stratejik Bir Bakış”**, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi Cilt:5, Sayı:7, ss.2144-2150.
- Albez, A. ve Bilici, N. (2012), **“Meslek Yüksekokulları Muhasebe Öğrencilerinin Mesleğe Bakışları: Atatürk Üniversitesi’nde Bir Araştırma”**, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:16, Sayı:3, ss.383-398.
- Atmaca, M. ve Çoşgun, N. (2014), **“Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi’ne Bağlı Meslek Yüksek Okullarında Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Motivasyonlarının ve Beklentilerinin Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma”**, Çankırı Karatekin Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:4, Sayı:1, ss.167-184.
- Beard, D.F. (1998), **“The status of internship / cooperative education experiences in accounting education Journal of Accounting Education”**, Volume:16, Issue:3/4, pp.507-516.
- Beck J.E. ve Halim H. (2008), **“Undergraduate Internships in Accounting: What and How do Singapore Interns Learn from Experience?”** Accounting Education: an international journal, Volume:17, No:2, ss.151-172.
- Chan, D. W. (2003), **“Hardiness and its role in the stres-burnout relationship among prospective Chinese teachers in Hong Kong”**, Teaching and Teacher Education, Volume:19, pp.280-285.
- Coco, M. (2000) **“Internships: A Try Before You Buy Arrangement,S.A.M”**, Advanced Management Journal, Volume:65, Issue:2, pp.41-45.
- Coşkun, R, Altunışık, R, Yıldırım, E. (2017), **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı**, Sakarya Yayıncılık, Sakarya.
- Çakır, N., Canbaz, S. ve Gümüş, S. (2014), **“Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Muhasebe Eğitimindeki Algı ve Beklentilerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma”**, Uzunköprü MYO Örneği, Uluslararası Hakemli Pazarlama ve Pazar Araştırmaları Dergisi, Cilt:2, Sayı:1, ss.78-94.
- Çetin, Ş. (2005), **“Öğrenci Stajlarında Yararlanılan Dersler Üzerine Ampirik Bir Değerlendirme: Mersin Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik**

- Yüksekokulu Örneği**", Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, Cilt:16, Sayı:2, ss.153-169.
- Dabate C.P, Youndt M, & Wenzel K.E. (2009), "**Making the Most of an Internship: An Empirical Study of Internship Satisfaction**", Academy of Management Learning & Education, 2009, Volume:8, Issue:4, pp.527-539.
- Deppe, S.S.& Clark, S, (1991), "**Emerging Competencies for ThePractice of Accounting**", Journal of Accounting Education, Volume:9, pp.257-290
- Dinç, E. (2008), "**Meslek seçiminde Etkili Faktörlerin İncelenmesi: Meslek Yüksekokulu - Muhasebe Programı Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma**", Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:16, Sayı:2, ss.90-106.
- Demir, B. (2015), Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi (Journal of Research in Education and Teaching), Cilt:4, Sayı:3, Makale No:10, ISSN:2146-9199, ss.76-80.
- Erduru,, İ, Deran, A, Çelik, S. (2017), "**Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Muhasebe Mesleğine Bakış Açılarının İncelenmesi: Ömer Halisdemir Üniversitesi Örneği**", İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi, Cilt:5, Sayı:2, ss.34-48.
- Gökçen, G. (2007), **Genel Muhasebe- İlkeler ve Tekdüzen Hesap Planı ve Uygulamaları**, 1.Basım, Beta Basım, İstanbul,
- Göktürk, İ.E. Aktaş, M.A. ve Göktürk, Ü. (2013), "**Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokullarının Eğitim Sürecinde; Uygulama Açısından Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri**", Electronic Journal of Vocational Colleges, UMYOS Özel Sayı, ss.1-8.
- Hatunoğlu, Z. (2006), "**Muhasebe Öğretim Elemanlarının Bilgi Teknolojisinden Yararlanma Oranlarının Tespitine İlişkin Bir Araştırma**", Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:15, Sayı:1, ss.171-188.
- Hatunoğlu Z. ve Kılı M. (2014), "**Hastane İşletmelerinin İstihdam Ettikleri Muhasebe Elemanlarında Aradıkları Nitelikler ve Muhasebe Eğitiminden Beklentileri: Kahramanmaraş, Gaziantep ve Osmaniye İllerinde Bir Alan Çalışması**" Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt:7, Sayı:1, ss.228-241.
- Kalaycı, Ş. (Ed.) ve Albayrak, A.S. (2005), **SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri**, Asil Yayın Dağıtım, Ankara.
- Karaağaçlı, M. (2002), **Mesleki Eğitim ve Teknoloji Eğitiminde Özel Öğretim Yöntemleri**, Nobel Yayınları.
- Kandemir, T. Kardeş, Z. Baykut, E. (2016), "**Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Muhasebe Eğitimine Bakış Açuları: Afyon Kocatepe Üniversitesi Meslek Yüksekokulları Örneği**", Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:18, Sayı:2, ss.133-151.
- Kaya, U. ve Daştan, A. (2004), "**Türkiye'de Lisans Düzeyinde Verilen Muhasebe Eğitiminin Öğrenci-Öğretici ve Uygulayıcılar Açısından Değerlendirilmesi**", XXIII. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu, Antalya, Türkiye, 19-23 Mayıs 2004.
- Karacan S. ve Karacan E. (2004), "**Meslek Yüksekokullarında (MYO) Yapılan Staj Uygulamalarına İlişkin Bir Araştırma: Kalite ve Verimlilik İçin İş Yerleri - MYO İşbirliğinin Gereği**", Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:8, 2004, Sayı:2: ss.168-184.

- Kaya, A, (2014), “**Meslek Yüksekokulunda öğrenim Gören Öğrencilerin Eğitim Öğretim ve Geleceğe Yönelik Düşünceleri**”, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (Ondokuz Mayıs University Journal of Faculty of Education), Cilt:2, Sayı:33, ss.349-356.
- Kaya, Y, (2019), “**Lisans Düzeyinde Verilen Muhasebe Eğitiminin Uluslararası Muhasebe Eğitim Standartlarını Karşılama Düzeyine Yönelik Bir Araştırma**”, World of Accounting Science, Cilt:21, Sayı:2, ss.482-507.
- Muhamad, R, Yahya, Y, Shahimi, S, Mahzan, N. (2009), “**Undergraduate Internship Attachment in Accounting: The Interns Perspective**”, International Education Studies, Volume:2, No:4, pp.49-55.
- Shao J. (2002), “**Professor of Statistics, University of Wisconsin Madison**”, Verified email at Journal of the American Statistical Association Volume:97, Issue:457, ss.193-200.
- Tektaş N., Yayla A, Sarıkış A, Polat Z, Tektaş M, ve Ceviz N.Ö. (2016), “**Ön Lisans Öğrencilerinin Staj Uygulamalarının Değerlendirilmesi: Marmara Üniversitesi Örneği**”, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, Aralık 2016, Cilt:5, Özel Sayı Makale, No:36, ss.310-318.
- Thompson, J.H. (2011), “**A Comparative Empirical Analysis of Characteristics Associated with Accounting Internships**” International Journal of Business, Humanities and Technology Volume:1, No:1, July 2011 pp.54-68.
- YÖK, “**Meslekî ve Teknik Eğitim Bölgesi İçindeki Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin İşyerlerindeki Eğitim, Uygulama ve Stajlarına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik**”
- Yürekli, E. (2017), “**Pamukkale Üniversitesi Honaz Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Muhasebe Eğitimine ve Mesleğe Bakış Açılarının Araştırılması**”, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, Cilt:19 Sayı:1, ss.331-339.
- Zaif, F, ve Ayanoğlu, Y. (2007), “**Muhasebe Eğitiminde Kalitenin Arttırılmasında Ders Programlarının Önemi: Türkiye’de Bir İnceleme**”, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:9, Sayı:1, ss.117-118.
- Zaif, F, ve Karapınar, A. (2002), “**Muhasebe Eğitiminde Değişim İhtiyacı**”, Gazi Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi, Cilt:4, Sayı:3, ss.111-134.
- IAESB, www.ifac.org, (Erişim Tarihi: 16.08.2017).